

Alþýðusamband Íslands

Alþingi
Nefndasvið Austurstræti 8-10
150 REYKJAVÍK

Reykjavík 15. febrúar 2018
Tilvísun: 201802-0016

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breytingar á lögum um ársreikninga, nr. 3/2006, og lögum um hlutafélög, nr. 2/1995, með síðari breytingum (aukinn aðgangur að ársreikningaskrá og hlutafélagaskrá), 12. mál.

Alþýðusamband Íslands hefur fengið til umsagnar frumvarp til laga um breytingar á lögum um ársreikninga, nr. 3/2006, og lögum um hlutafélög, nr. 2/1995, með síðari breytingum (aukinn aðgangur að ársreikningaskrá og hlutafélagaskrá), 12. mál.

Í frumvarpinu er lagt til að þær upplýsingar sem vistaðar eru í ársreikningaskrá og hlutafélagaskrá og í dag eru aðgengilegar gegn gjaldi verði opnar almenningi með rafrænum hætti án gjaldtöku. Alþýðusambandið telur mikilvægt að einstaklingar og fyrirtæki hafi hindrunarlausan aðgang að þeim upplýsingum sem þessar skrár hafa að geyma og tekur undir þau sjónarmið sem að baki frumvarpinu liggja.

Virðingarfyllst,

Henný Hinz
hagfræðingur ASÍ

Nefndasvið Alþingis
Efnahags- og viðskiptanefnd

Reykjavík 26. febrúar 2018

Efni : Umsögn um frumvarp

Creditinfo Lánstraust hf. hefur borist til umsagnar frumvarp til laga um breytingu á lögum um ársreikninga, nr. 3/2006, og lögum um hlutafélög, nr. 2/1995, með síðari breytingum (aukinn aðgangur að ársreikningaskrá og hlutafélagaskrá) og telur félagið rétt að benda á eftirfarandi atriði í tengslum við efni þess.

Með frumvarpinu er gert ráð fyrir að upplýsingar ársreikningaskrár og hlutafélagaskrár verði aðgengilegri fyrir almenning. Í greinargerð með frumvarpinu kemur fram að upplýsingar geti ekki talist aðgengilegar almenningi miðað við núverandi löggjöf þar sem greiða þarf fyrir þær.

Íslensk löggjöf gerir ráð fyrir að greitt sé fyrir endurnot opinberra upplýsinga byggist slík gjaldtaka á heimild í lögum og er gjaldinu ætlað að standa straum af þeim kostnaði sem almennt hlýst af því að veita þá þjónustu sem gjaldtökuheimildin nær til.

Hér ber að líta til þess að upplýsingar úr ársreikningaskrá og hlutafélagaskrá eru fyrst og fremst nýttar af atvinnulífínu. Kaupendur upplýsinganna eru að langmestu leyti fjármálafyrirtæki, lögmenn, endurskoðendur og aðrir þátttakendur í viðskiptalífínu. Framangreindir aðilar hafa hagsmuni af því að afla upplýsinganna í tengslum við ákvarðanatökur og ekki óeðlilegt að þeir sem nota upplýsingarnar greiði fyrir slíkar upplýsingar með gjöldum sem lögð eru á skv. heimild í lögum, í stað þess að almannafé verði nýtt til að standa straum af kostnaði við rekstur skráanna.

Gera má ráð fyrir að nái þær breytingar fram að ganga sem mælt er fyrir um í frumvarpinu muni það hafa í för með sér fjölgun þeirra aðila sem óska eftir aðgengi að upplýsingum úr skránum og leggja þá skyldu á skráarhaldara að afhenda án takmörkunar öllum sem þess óska mjög viðamiklar skrár, sem geta innihaldið persónuupplýsingar, án þess að upplýst sé um notkun upplýsinganna og hvernig verði unnið með þær. Í því sambandi hlýtur að þurfa að huga að því hvernig tryggt verður að viðtakendur upplýsinganna fari að lögum um persónuvernd og meðferð persónuupplýsinga, en ný evrópureglugerð og ný löggjöf á Íslandi mun leggja ríkari skyldur en verið hefur á þá sem vinna með persónuupplýsingar.

Ekki verður séð að það takmarki aðgang almennings að upplýsingum úr framangreindum skráum að greitt sé sanngjarnt gjald fyrir öflun þeirra, enda er væntanlega í flestum tilfellum um að ræða öflun á einstaka upplýsingum fremur en að þörf sé á öflun viðamikilla skráa. Það ætti þó helst við í tilfelli fræðimanna en skoða mætti afhendingu gagna til slíkra aðila sérstaklega, sem þá tilgreindu í hvaða tilgangi þörf væri á viðamiklum skráum, hvernig þær yrðu nýttar og hvernig meðferð persónuupplýsinga yrði tryggð. Magnafsláttur í gjaldskrá væri hugsanlegur í slíkum tilfellum.

Eins og bent er á í umsögn Ríkisskattstjóra til Alþingis um frumvarp til laga um breytingu á lögum um fyrirtækjaskrá, nr. 17/2003, með síðari breytingum -116 mál, þskj. 175, dags. 16. mars 2017, er skráarhaldið að verulegu leyti fjármagnað með innheimtu þjónustugjalda vegna upplýsinga til endursöluaðila. Eru það miðlarar sem fengið hafa skrár afhentar frá RSK gegn þjónustugjaldi, sem endurselja svo upplýsingarnar oft með því að bæta við þær eða breyta og auka þannig virði þeirra. Væru upplýsingar gjaldfrjálsar er ljóst að starfsemi miðlara myndi verulega raskast. Þetta á jafnt við um ársreikningaskrá, hlutafélagaskrá og fyrirtækjaskrá.

Creditinfo er einn þeirra endursöluaðila sem getið er um í framangreindri umsögn Ríkisskattstjóra. Tilgangur Creditinfo er að auka virði upplýsinga í þágu einstaklinga, fyrirtækja og opinberra aðila og stuðla þannig að réttri ákvarðanatöku og trausti í viðskiptum. Í þessu sambandi má nefna að Creditinfo er eini aðilinn hér á landi sem uppfærir hluthafaupplýsingar, en hægt er að óska eftir breytingu á skráningu hluthafa í skráum Creditinfo í gegnum aðgangsstýrt vefsvæði hjá félaginu. Einnig hefur Creditinfo frumkvæði að því að uppfæra upplýsingar um hluthafa með því að hafa samband við forsvarsmenn fyrirtækja.

Þá býður félagið viðskiptavinum sínum upp á að kaupa upplýsingar sem sýna hvaða aðilar það eru sem raunverulega eiga fyrirtækið sem aflað er upplýsinga um, þ.e. upplýsingar um endanlega eigendur.

Ljóst er að vinnsla sem eykur virði upplýsinga er mjög mikilvæg fyrir viðskiptalífið og þjóðfélagið í heild. Skráning og uppfærsla á grunnupplýsingum eins og á hluthafaskráningu í félögum ætti þó að mati Creditinfo að liggja hjá hinu opinbera sem ætti að leggja ríkar skyldur á félög að skila inn breytingum á hluthöfum til hlutafélagaskrár þannig að opinber skrá geymi réttar upplýsingar um eignarhald í félögum á hverjum tíma.

Þar sem stjórnvaldi er aðeins heimilt að taka gjald fyrir beinan kostnað eða kostnað sem er í nánum og efnislegum tengslum við þá þjónustu eða starfsemi sem sérstalega er tilgreind í viðhlítandi gjaldtökuheimild er mikilvægt að við setningu gjaldskráa sé ákvörðun fjárhæðar gjalds byggd á traustum útreikningi á þeim kostnaði sem almennt hlýst af því að veita umrædda þjónsötu. Þá er mikilvægt að leggja áherslu á að tryggja hagkvæmni við rekstur opinberra skráa, þ.m.t. ársreikningaskrár og hlutafélagaskrár, til að tryggja gott aðgengi að réttum, uppfærðum og áreiðanlegum upplýsingum á sanngjörnu verði til þeirra sem hafa þörf fyrir og hagsmuni af því að nýta sér upplýsingarnar.

Virðingarfyllt,
F.h. Creditinfo Lánstrausts hf.

Sigríður Laufey Jónsdóttir
lögfræðingur

Haukur Arnþórsson, ph.d, stjórnsýslufræðingur:

UMSÖGN um þingmál (frumvarp til laga) nr. 12 á 148 þingi.

Í þingmálinu er lagt til að 2. mgr. 127. gr. laga um ársreikninga nr. 3/2006 verði breytt og 2. mgr. 147. gr. laga um hlutafélög nr. 2/1995 verði einnig breytt. Lagt er til að rafrænn aðgangur að ársreikningaskrá og hlutafélagaskrá verði gjaldfrjáls.

Umsögn: Mælt er með því að frumvarpið verði samþykkt.

Nánar um þingmálið.

Hér er tekist á um aðgengi almennings að opinberum gögnum á rafrænu formi. Þetta mál er aðeins toppurinn á ísjakanum en hið opinbera ástundar gjaldfærslu fyrir rafræna útgáfu margra af meginskrám sínum, s.s. þjóðskrá, ökutækjaskrá o.s.frv. og er það arfur frá innleiðingu NPM (New Public Management) stefnunnar á síðasta áratug síðustu aldar, sem hét hér „Nýsköpun í ríkisrekstri“.

Það var í sjálfu sér ekkert beint í NPM-stefnunni sem sagði fyrir um gjaldtöku opinberra gagna í rafrænu formi, en hún framkvæmdist svona af fjármálaráðuneytinu og dómsmálaráðuneytinu og hefur ekki verið undið ofan af því enn sem komið er. Hámarki náði þessi framkvæmd þegar dómsmálaráðuneytið kynnti fyrirhugaða einkavæðingu lagasafnsins á rafrænu formi (en ráðuneytið gaf út lagasafnið á bók) hjá fyrirtæki í Hafnarfirði og átti almenningur að greiða fyrir aðgang. Þá var Alþingi nóg boðið og á árinu 1995 svaraði það þessu útspili framkvæmdarvaldsins með því að opna gjaldfrjálsan aðgang að lagasafninu á vef sínum með þeim orðum að það væri „helsta höfundarverk Alþingis“.

Nú erum við aftur komin að þessum málum. En áður en lengra er haldið skal það nefnt að í sjálfu sér er ósanngjarnt að málið beinist að gjaldtöku Ríkisskattstjóra en ekki annarra aðila; bæði er að gjaldtaka hans er óveruleg og svo hitt að hann hefur um langt árabil verið leiðandi í rafrænni skráningu opinberra gagna og tölvuvinnslu í þágu almennings, fyrirtækja og hins opinbera og m.a. gefur hann út á vef sínum tölfræði með samantekt gagna sinna, sem kemur fræðimönnum vel. Þá sinnir hann sérstökum beiðnum fyrir fræðimenn fúslega. Ríkisskattstjóri hefur þannig verið öðrum fyrirmynd og væri óskandi að þetta ætti allt við um önnur stjórnvöld.

Sú hugmynd að hægt væri að gjaldfæra fyrir rafræna útgáfu opinberra gagna er frá síðustu áratugum síðustu aldar og kom eðlilega fram í upphafslandi tölvutækninnar, Bandaríkjunum. Þá var t.d. talað um að sérstök fyrirtæki gætu, ef dreifingin væri einkavædd, þrífist á dreifingu opinberra gagna einvörðungu. Á síðasta áratug aldarinnar lauk þeirri umræðu að mestu þar í landi með fullnaðarsigri þeirra sem vildu gjaldfrjálsan aðgang. Megin röksendin fyrir gjaldfrjálsum aðgangi voru að almenningur og fyrirtæki hefðu þegar greitt fyrir gögnin.

Kjarni málsins er sá að hið opinbera vann þessi sömu gögn fyrir daga stafrænu umbreytingarinnar og bar þá kostnað af vinnslunni með opinberum fjárveitingum eða gjaldfærði fyrir hana eftir atvikum. Það er vinnslan. Það gjaldfærði einnig fyrir dreifinguna, enda fylgdi því umtalsverður kostnaður að koma gögnum á pappír yfir á prentað form og dreifa þeim. Oft fékkst þó aðeins

lítið upp í dreifingarkostnað og er skemmst að minnast þess að Alþingi hafði tæpast fyrir póstburðarkostnaði við útgáfu Alþingistíðinda á pappír.

Með því að umbreyta vinnslunni til rafræns forms sparaði hið opinbera verulega í vinnslunni, ef það stóð rétt að innleiðingu kerfa sinna. Það er ábati sem hið opinbera hlýtur. Dreifingin varð hins vegar kostnaðarlaus eftir að gögnin urðu rafræn og hafi áður verið borgað með henni féll ábatinn af því einnig til ríkisins.

Gögnin í rafrænu formi verða afurð sem fellur til vegna hins nýja forms vinnslunnar (rafræns forms) og af þeirri afurð einni og sér hlýst enginn kostnaður. Enginn aukakostnaður er af því að opna aðgang að rafrænum gögnum, en kostnaður við vinnsluna sjálfa var og er greiddur af almannafé og/eða af almenningi með eðlilegri gjaldtöku eins og þegar er nefnt – og vinnslan þarf eðlilega að vera sjálfbær. Almenningur á rafrænu gögnin síðan með réttu, hann hefur þegar greitt fyrir þau á vinnslustiginu. Þessi mál komu fyrir dómstóla vestanhafs og margir lögfræðingar ræddu málið á opinberum vettvangi, eins og er reifað í doktorsritgerð minni frá 2008.

Þetta voru megin sjónarmiðin, en fyrir fáeinum árum bættust önnur við. Þá kom fram viðskiptahugmyndin um „big data“. Í meginatriðum byggir hún á því að rafræn gögn, einkum opinber gögn, feli í sér upplýsingar, bæði tölfræðilegar upplýsingar og aðra upplýsingar, sem megi nota til þess að skapa nýja þekkingu. Fjöldi fyrirtækja um allan heim hóf þá vinnslu upplýsinga úr aðgengilegum gögnum í því skyni að selja þekkingu. Í þessu efni er verið að tala um nýja atvinnugrein sem ber með sér mikinn samfélagslegan hagnað og sem blómstrar nú um heim allan. Nánast hefur orðið sprenging í þessu tilliti. Hagnað af þessari atvinnugrein hefur íslenska ríkið ákveðið að þiggja ekki fyrir sitt leyti því grundvöllur vinnslunnar er að sem flest opinber gögn séu í opnum gjaldfrjálsum aðgangi. Þessi vænti ábati er eitt af þeim gjöldum sem við greiðum og kalla má kaupverð leyndarhyggjunnar og NPM-stefnunnar.

Langflestar opinberar stofnanir á Vesturlöndum eru komnar með sérstakar gáttir, „open data“ eða „big data“, þar sem þær leggja útgáfu af hrágögnum sínum til frekari vinnslu annarra. Öflug sprotafyrirtæki selja ríkinu og öðrum aðilum síðan nýja þekkingu sem gögnin veita og fjölmiðlar vinna úr þeim í almannapágu.

Svo langt gekk áróðurinn fyrir þessari nýju atvinnugrein að WEF (World Economic Forum), Alþjóðlega efnahagsstofnunin, rak áróður fyrir „big data“ upp úr 2010 á Davos-ráðstefnum sínum og gaf út sérstök áróðurshefti og úttektir hagfræðinga um málið. Um það var fjallað á opinberum vettvangi hér á landi. Þessar ráðstefnur sóttu m.a. íslenskir þjóðhöfðingjar og báru hugmyndirnar heim og á þessum tíma var fyrirtækið DataMarket stofnað. En ríkið hélt sínu striki.

Íslenskar lagareglur styðja þessi almennu sjónarmið vel. Samkvæmt þeim getur ríkið ekki tekið þjónustugjöld umfram það sem vinnsla þeirrar þjónustu sem veitt er kostar. Þar sem rafræn opinber gögn eru aukaafurð sem fellur til vegna vinnsluformsins hafa stofnanir ekki heimild til þess að gjaldfæra fyrir dreifingu þess forms gagnanna eins og út af fyrir sig – ef ekki kemur til önnur vinnsla. Það má þannig hugsa sér að margar sértekjur opinberra stofnana sem eru af þessu tagi séu innheimtar í andstöðu við meginreglur laga um gjaldfærslu opinberra stofnana.

ESB hefur einnig sett fram reglur um endurnotkun gagna: "Ef opinberir aðilar taka gjald fyrir endurnotkun gagna skulu gjöldin að meginreglu til takmarkast við jaðarkostnað (e. marginal

costs)." Þetta er upphaf 22. gr. tilskipunar ESB. Hún hefur númerið 2013/37/ESB og hefur lagagildi hér á landi. Þetta þýðir að opinberir aðilar hafa undirgengist að dreifing gagnasafna þeirra út á netið megi bara bera kostnað sem af þeirri dreifingu hlýst einni og sér - sem er oftast enginn. Þeir mega hins vegar ekki gjaldfæra við dreifingu fyrir kostnaði sem hlýst við myndun gagnanna. En auðvitað mega stofnanir gjaldfæra fyrir sérvinnslu gagna fyrir viðskiptavinum. Þetta er breyting frá meginreglunni frá 2003 sem Þjóðskrá og fleiri hafa miðað við og réttlætir gjaldfærslu fyrir dreifingu gagna - nú eru 5 ár síðan hún féll úr gildi. Hún hafði númerið: 2003/98/EB. Enginn opinber aðili á Íslandi hefur samt létt af gjaldtöku.

Einnig er fjallað um svona mál út frá upplýsingarétti almennings. Hann hefur vaxið stórfelldlega á síðustu áratugum og ein af forsendum hans er, auk mannréttindasjónarmiða, að ríkið gengur sífellt nær einkalífi almennings og því eigi hann rétt á því að ganga nær ríkinu en áður. Það þýðir í raun að almenningur eigi rétt á óhindruðum aðgangi að sem flestum gögnum ríkisins með þeim takmörkunum einum sem persónuverndarsjónarmið veita. Í þessu efni sagði Umboðsmaður Alþingis í viðtali við RUV 12. mars 2018: „Íslensk stjórnvöld eru allt of treg til að veita upplýsingar“ og í framhaldinu segir: „[Hann] segir erlenda kollega sína hreinlega ekki skilja stöðuna í þeim málum hér á landi“. Ég læt þessi orð nægja um upplýsingarétt almennings, hann er mikið til umræðu þessa dagana, en sjónarmið hans nægja fyllilega til þess að réttlæta samþykkt frumvarpsins.

Að lokum þetta: Af framansögðu er ljóst að ábending CreditInfo í umsögn um þetta þingmál að „sanngjörn“ gjaldtaka sé eðlileg stenst ekki - og ef út í það er farið, ekki heldur ósanngjörn gjaldtaka. Þá er það rangt hjá Ríkisskattstjóra sem einnig kemur fram í umsögn, að bera megi gjaldtöku fyrir aðgang að rafrænum opinberum gögnum saman við aðgangseyri að söfnum. Sýningar eru kostnaðarsamar og ef söfn taka gjald upp í eða fyrir kostnaði við uppsetningu, kynningu og umsjón með sýningum er það bæði löglegt og eðlilegt. Ríkið og Ríkisskattstjóri hefur hins vegar engan kostnað af því einu að opna aðgang að gögnum sínum.

Alþingi
Efnahags- og viðskiptanefnd
150 REYKJAVÍK

Persónuvernd

Rauðarárstíg 10 105 Reykjavík
sími: 510 9600 bréfasími: 510 9606
netfang: postur@personuvernd.is
veffang: personuvernd.is

Reykjavík, 14. mars 2018

Tilvísun: 2018020241BS/--

Persónuvernd vísar til beiðni efnahags- og viðskiptanefndar Alþingis frá 8. febrúar 2018 um umsögn stofnunarinnar um frumvarp til laga um breytingu á lögum nr. 3/2006 um ársreikninga og lögum nr. 2/1995 um hlutafélagaskrá (12. mál á 148. löggjafarþingi, þskj. 12).

Í frumvarpinu er lagt til að aðgangur, sem almenningur hefur þegar að upplýsingum í ársreikningaskrá og fyrirtækjaskrá, verði gerður gjaldfrjálss. Persónuvernd telur það ekki gefa tilefni til efnislegra athugasemda af sinni hálfu en minnir jafnframt á að við meðferð persónuupplýsinga ber að fara að löggjöf þar að lútandi, sbr. nú lög nr. 77/2000 um persónuvernd og meðferð persónuupplýsinga, en meðal þess sem á gæti reynt í tengslum við öflun upplýsinga um til dæmis stjórnarmenn í félögum er notkun þeirra við gerð persónusniða í þágu markaðssetningar. Þá þykir rétt að vekja á því athygli að í tillögu 1. gr. frumvarpsins að viðbót við lög nr. 3/2006 virðist hafa verið misritað hvar eigi að fella hana inn í lög, enda fjallar 2. mgr. 127. gr. laganna, sem tilgreind er í tillögunni, ekki um ársreikningaskrá.

F.h. Persónuverndar,

Þórður Sveinsson

Gunnar Ingi Ágústsson

Reykjavík, 28. febrúar 2018
 R2018020016/12.8.4

 Alþingi, nefndarsvið
 Kirkjustræti
 150 REYKJAVÍK

Kt. 420169-3889

Umsögn ríkisskattstjóra um frumvarp til laga um breytingu á lögum um ársreikninga, nr. 3/2006, og lögum um hlutafélög, nr. 2/1995, með síðari breytingum (aukinn aðgangur að ársreikningaskrá og hlutafélagaskrá). 12. mál.

Ríkisskattstjóri þakkar fyrir tölvupóst sem barst 8. febrúar 2018 þar sem gefinn er kostur á að veita umsögn um ofangreint þingmál. Ríkisskattstjóri telur tilefni til að vekja athygli á eftirfarandi atriðum í tengslum við frumvarpið:

I.

Með lögum nr. 64/2017 var gerð breyting á lögum um fyrirtækjaskrá, nr. 17/2003, með síðari breytingum (aukinn aðgangur að fyrirtækjaskrá). Með þeim lögum var svohljóðandi nýjum málslíð bætt við, sbr. 2. mgr. 8. gr. laganna: „*Engin gjaldtaka skal þó vera fyrir rafræna uppflettingu í skránni og skulu allar upplýsingar birtast í rafrænni uppflettingu.*“ Með lagabreytingu þessari varð sú breyting að rafræn birting upplýsinga í fyrirtækjaskrá um tiltekin atriði, sbr. 1. – 8. tölul. 4. gr. laga nr. 17/2003 var gerð gjaldfrjáls. Við túlkun lagabreytingarinnar var litið til athugasemda með frumvarpi að lögnum og nefndarálits efnahags- og viðskiptanefndar. Þar var gengið út frá því að eingöngu upplýsingar sem byggðu á lögum um fyrirtækjaskrá nr. 17/2003 yrðu gjaldfrjálsar. Frumvarp það sem hér er til umsagnar miðar að því að auka enn frekar gjaldfrjálsan aðgang að upplýsingum og er lagt til að upplýsingar úr ársreikningaskrá og hlutafélagaskrá verði gerðar aðgengilegar fyrir almenning án innheimtu þjónustugjalda.

Í því frumvarpi sem liggur fyrir er um að ræða breytingu á lögum nr. 3/2006, um ársreikninga, og lögum nr. 2/1995, um hlutafélög, og eru breytingaákvæði beggja laganna samhljóða:

„Engin gjaldtaka skal þó vera fyrir rafræna uppflettingu í skránni og skulu allar upplýsingar birtast í rafrænni uppflettingu.“

Ekki hefur verið lagt fram frumvarp til breytinga á lögum um önnur félagaform.

II.

Ríkisskattstjóri starfrækir fyrirtækjaskrá og gilda um hana lög nr. 17/2003. Fyrirtækjaskrá heldur aðgreinanlegar skrár yfir hlutafélög, einkahlutafélög, samvinnufélög, sameignarfélag, samlagsfélag og sjálfseignarstofnanir sem stunda atvinnurekstur. Auk þess starfrækir ríkisskattstjóri ársreikningaskrá og heldur skrá um félagasamtök. Starfsemi fyrirtækjaskrár og ársreikningaskrár er að verulegu leyti fjármögnuð með innheimtu þjónustugjalda, samkvæmt gjaldskrá. Greiðendur þjónustugjalda eru að stærstu leyti viðskiptalífið.

Í fyrirtækjaskrá skal skrá eftirfarandi upplýsingar eftir því sem við á, sbr. 4. gr. laga nr. 17/2003:

1. Heiti.
2. Kennitala.
3. Heimilisfang.
4. Rekstrar- eða félagsform.
5. Stofndagur.
6. Nafn, lögheimili og kennitala forráðamanna.
7. Atvinnugreinarnúmer samkvæmt atvinnugreinaflokkun Hagstofu Íslands.
8. Slit félags.
9. Önnur þau atriði sem skylt er að skrá um starfsemi félaga og fyrirtækja samkvæmt lögum eða nauðsynlegt eða hagkvæmt þykir að skrá vegna hagsmuna opinberra aðila eða miðlunar upplýsinga til opinberra aðila, fyrirtækja og almennings.

Samkvæmt 8. gr. laga um fyrirtækjaskrá skal ríkisskattstjóri veita opinberum aðilum, fyrirtækjum og almenningi upplýsingar úr fyrirtækjaskrá. Á vef ríkisskattstjóra hefur **almenningsi** um langt skeið verið unnt án nokkurs kostnaðar að fletta upp grunnupplýsingum um fyrirtæki landsins. Með lögum nr. 64/2017 um breytingu á lögum um fyrirtækjaskrá var slík upplýsingagjöf aukið sbr. 1. 8. tölul. tilvitnaðrar 4. gr. og birtar án gjaldskyldu.

Svo sem fyrr segir starfrækir ríkisskattstjóri einnig ársreikningaskrá. Félögum samkvæmt 1. gr. ársreikningalaga ber að skila ársreikningi sínum til ársreikningaskrár og skal ársreikningaskrá veita aðgang að þeim gögnum sem skilaskyld eru, sbr. 109. gr. laga nr. 3/2006, um ársreikninga. Veittur er slíkur aðgangur gegn greiðslu gjalds.

Tilgangur þess að taka á móti, varðveita og veita aðgang að ársreikningum er sá að gefa atvinnulífinu tæki til að meta hvort stýra eigi fjármagni til viðkomandi fyrirtækja, hvort sem er í formi lána og annarrar fyrirgreiðslu eða sem hlutafé.

Frekari upplýsingar eru ekki aðgengilegar almenningi á vef ríkisskattstjóra, en unnt er annað hvort að fletta upp á upplýsingum í afgreiðslu ríkisskattstjóra eða að fá útprentanir á einstökum upplýsingum gegn gjaldi.

III.

Í athugasemdum með frumvarpi því sem hér liggur fyrir segir að lagt sé til að upplýsingar ársreikningaskrár og hluthafaskrár verði aðgengilegar fyrir almenning. Tekið skal fram að ríkisskattstjóri heldur ekki skrá yfir *hluthafa*, þ.e. hluthafaskrá. Upplýsingar um hluthafa berast ríkisskattstjóra árlega, annars vegar með ársreikningum félaga (til ársreikningaskrár) og hins vegar í hluthafaupplýsingum sem berast ríkisskattstjóra vegna álagningar opinberra gjalda. Síðarnefndu upplýsingarnar eru ekki ætlaðar til opinberrar birtingar.

Ríkisskattstjóri veitir nú þegar miðlurum aðgang að ársreikningaskrá, hlutafélagaskrá, einkahlutafélagaskrá o.fl. skráum til vinnslu og miðlunar upplýsinga. Af því frumvarpi sem hér er til umsagnar verður ekki ráðið að heimildir til öflunar gagna til vinnslu slíkra upplýsinga verði gjaldfrjálsar.

Þær upplýsingar sem sóttar hafa verið í skrár ríkisskattstjóra eru:

- einstakar upplýsingar eða uppflettingar
- aðgangur fyrirtækja að gagnagrunnum
- kaup á heilum skráum

Í frumvarpi þessu er lagt til að „Engin gjalddaga skuli vera fyrir rafræna uppflettingu í skránni ...“ og í athugasemdum með frumvarpinu er lagt til að upplýsingar ársreikningaskrár og hlutafélagaskrár verði aðgengilegar fyrir **almennig**. Í frumvarpinu er þannig fjallað um rafrænar upplýsingar fyrir almennig. Ekki er ljóst hvort eingöngu er um að ræða uppflettingu og þá án heimildar til að prenta umræddar upplýsingar út. Hins vegar virðist umrædd opnun fyrir upplýsingar ætluð **almennig**. Ekki kemur fram hvað átt er við með almennig og hvort um er að ræða takmarkanir eða rýmkun á veitingu þessara upplýsinga gjaldfrjálst með því að tilgreina „rafræna“ uppflettingu og „almennig“ og hvort ætlunin er eftir sem áður að fyrirtæki o.fl. sem ekki teljist til almennings greiði fyrir þessar upplýsingar.

Þær tekjur sem ríkisskattstjóri hefur af innheimtu þjónustugjalda vegna upplýsinga úr ofangreindum skráum koma n.tt. úr:

- hlutafélagaskrá annars vegar til miðlara og hins vegar úr afgreiðslu RSK. Innheimt er fyrir vottorð úr hlutafélagaskrá og samþykktir félaga, aukatilkynningar, samrunagögn o.fl. Tekjur frá miðlurum á árinu 2017 námu 67,5 m.kr. og úr afgreiðslu RSK 22,6 m.kr. Heildartekjur af þjónustugjöldum fyrir upplýsingar úr hlutafélagaskrá á árinu 2017 námu því **90,1 m.kr.**
- ársreikningaskrá þar er um að ræða innheimtu vegna ársreikninga með rafrænum hætti í gegnum miðlara og í afgreiðslu RSK þar sem þeir eru afhentir á pappírformi. Heildartekjur af innheimtu upplýsinga úr ársreikningaskrá á árinu 2017 voru **43,6 m.kr.**, þar af til miðlara kr. 38,5 m.kr. og innheimta í afgreiðslu 5,1 m.kr.
- fyrirtækjaskrá en megnið af þjónustugjöldum stafar af samningum sem RSK hefur gert við fyrirtæki og stofnanir um afnot af rafrænu afriti fyrirtækjaskrár. Fyrir þau afnot hefur viðkomandi aðili greitt árgjald sem nemur 100.800 kr. Heildartekjur RSK á árinu 2017 vegna þessara samninga voru 19,8 m.kr. Þá hefur RSK haft þjónustugjöld af viðbótarupplýsingum fyrirtækjaskrár (grunnupplýsingar hafa verið gjaldfrjálsar) sem innihalda nafn stjórnarformanns/framkvæmdarstjóra. Heildartekjur vegna viðbótarupplýsinga á árinu 2017 voru um 0,5 m.kr. Heildarþjónustugjöld vegna samninga um afnot og viðbótarupplýsingar voru því 20,3 m.kr. á árinu 2017, en þessar upplýsingar voru gerðar gjaldfrjálsar frá og með 1.1.2018. Þá eru innheimt svoköllað kennitölugjald, sem er 5.000 kr. fyrir hvert nýskráð félag. Innheimta RSK á kennitölugjaldi nam **18,0 m.kr.** árið 2017. Heildartekjur af fyrirtækjaskrá árið 2017 voru því **38,3 m.kr.**

Í eftirfarandi töflu er að finna sundurliðun á innheimtu ríkisskattstjóra vegna framangreinds skráahalds á árunum 2014 til 2017:

Uppruni tekna	2014	2015	2016	2017
Hlutafélagaskrá	83.000.000	89.200.000	91.400.000	90.100.000
Fyrirtækjaskrá	34.600.000	35.500.000	39.500.000	38.300.000
Ársreikningaskrá	30.800.000	37.400.000	37.600.000	43.600.000
Samtals:	148.400.000	162.100.000	168.500.000	172.000.000

Af framangreindu er ljóst að fyrirtækjaskrá yrði fyrir umtalsverðri skerðingu þjónustugjalda verði umrætt frumvarp að lögum. **Tekjur RSK á árinu 2017 af hlutafélagaskrá og**

ársreikningaskrá námu alls 133,7 m.kr. Ekki liggur fyrir hversu mikila skerðingu á árinu 2018 og framvegis yrði um að ræða, en búast má við að hún verði veruleg. Gera má ráð fyrir að margir þeirra aðila sem fram til þessa hafa greitt fyrir upplýsingar úr hlutafélagaskrá og ársreikningaskrá muni, ef frumvarp þetta verður að lögum, sækja þessar upplýsingar gjaldfrjálst á heimasíðu ríkisskattstjóra. Samkvæmt framangreindu er því ljóst að fótunum er að verulegu leyti kippt undan fjármögnun á rekstri fyrirtækjaskrár verði innheimta þjónustugjalda að öllu leyti felld niður. Mun ríkisskattstjóri því verða af miklum rekstrartekjum sem bæta þarf embættinu með aukningu á beinu rekstrarframlagi. Þeirri breytingu á rekstrargrundvelli fyrirtækjaskrár ríkisskattstjóra, sem fyrirhuguð er, má líkja við það að ákveðinn yrði ókeypis aðgangur að söfnum landsins.

IV.

Víkur þá að fyrirbyggjandi frumvarpi, þar sem gerð er tillaga að breytingum á neðangreindum lögum:

1. Lög um ársreikninga nr. 3/2006.

Gerð er tillaga að breytingu á 127. gr. laga um ársreikninga nr. 3/2006. Við greinina bætist nýr málslíður. Með þeirri breytingu sem lögð er til verður 127. gr. orðuð þannig:

„Ráðherra getur sett reglugerð¹⁾ um framkvæmd laga þessara, þar á meðal um alþjóðlega reikningsskilastaðla sem samþykktir hafa verið skv. 3. gr. reglugerðar Evrópuþingsins og ráðsins (EB) nr. 1606/2002 frá 19. júlí 2002 og um uppsetningu ársreikninga og samstæðureikninga, óstyttra og samandreginna, svo og um skil á þeim og birtingu þeirra hjá ársreikningaskrá.

Viðmiðunarmörkin í 11. og 33. tölul. 2. gr. og 1. og 2. tölul. 1. mgr. 98. gr. eru grunnfjárhæðir sem miðast við gengi evru 19. júlí 2013. Ráðherra er heimilt að breyta þessum fjárhæðum til samræmis við breytingar á fjárhæðum í tilskipun 2013/34/ESB eða ef verulegar breytingar verða á gengi evru. Engin gjaldtaka skal þó vera fyrir rafræna uppflettingu í skránni og skulu allar upplýsingar birtast í rafrænni uppflettingu.“

Í ákvæðinu svo sem lagt er upp með er ekkert efnislegt samhengi milli frumtexta og viðbóta og m.a. ekki ljóst um hvaða skrá verið er að ræða.

Í X. kafla laga nr. 3/2006, um ársreikninga, er í 109. gr. mælt fyrir um að ríkisskattstjóri skuli starfrækja ársreikningaskrá. Þar er einnig fjallað um skil á ársreikningum og að ársreikningaskrá skuli veita aðgang að þeim gögnum sem skilaskyld eru samkvæmt greininni. Eðlilegra virðist að gera breytingu á 3. mgr. 109. gr. laganna enda yrði breytingin í efnislegu samhengi við önnur ákvæði greinarinnar. Eftir breytingu yrði 3. mgr. 109. gr. svohljóðandi:

Ársreikningaskrá skal veita aðgang að þeim gögnum sem skilaskyld eru samkvæmt þessari grein. Ráðherra setur með reglugerð ákvæði um gjaldtöku. Engin gjaldtaka skal þó vera fyrir rafræna uppflettingu í skránni og skulu allar upplýsingar birtast í rafrænni uppflettingu.

2. Lög um hlutafélög nr. 2/1995.

Í 2. gr. frumvarpsins er lögð til breyting á 2. mgr. 147. gr. laga um hlutafélög nr. 2/1995. Eftir breytingu hljóðar 147. gr. svona:

„Ríkisskattstjóri skráir íslensk hlutafélög og útibú erlendra hlutafélaga og starfrækir hlutafélagaskrá í því skyni.

Þeim ráðherra er fer með skráningu félaga er heimilt að setja með reglugerð nánari ákvæði um skráningu hlutafélaga, þar með talið um skipulag skráningarinnar, rekstur hlutafélagaskrár, aðgang að skránni og gjaldtöku, m.a. fyrir útgáfu vottorða og afnot af þeim upplýsingum sem hlutafélagaskrá hefur á tölvutæku formi. Upplýsingar úr hlutafélagaskrá skal vera unnt að veita með rafrænum hætti. Engin gjaldtaka skal þó vera fyrir rafræna uppfléttingu í skránni og skulu allar upplýsingar birtast í rafrænni uppfléttingu.

Tilkynningar til hlutafélagaskrár ásamt fylgiskjöllum og tilskildum skráningar- og birtingargjöldum skal senda beint til hlutafélagaskrár á því formi sem hlutafélagaskrá ákveður.

Tilkynningar og gögn sem skylt er að senda hlutafélagaskrá skulu vera á íslensku.“

Ríkisskattstjóri gerir ekki athugasemd við texta breytingarinnar sem slíkan.

3. Lög um einkahlutafélög nr. 138/1994.

Í frumvarpinu er ekki lögð til breyting á lögum um einkahlutafélög. Verður að telja eðlilegt, ef ætlunin er að veita gjaldfrjálsan aðgang, að setja einnig inn ákvæði um gjaldfrjálsa rafræna uppfléttingu á upplýsingum um þau. Í 121. gr. laga nr. 138/1994 er ákvæði um skráningu einkahlutafélaga og eru 1. og 2. mgr. ákvæðisins samhljóða ákvæðum 1. og 2. mgr. 147. gr. laga um hlutafélög að breyttu breytanda.

Við 2. mgr. 147. gr. laga nr. 138/1994 mætti því bæta nýjum málslíð:

Engin gjaldtaka skal þó vera fyrir rafræna uppfléttingu í skránni og skulu allar upplýsingar birtast í rafrænni uppfléttingu.

Sama á við um:

Lög um samvinnufélög nr. 22/1991

Lög um sameignarfélag nr. 50/2007

Lög um verslanaskrár, firmu og prókúruumboð nr. 42/1903, IV. kafli.

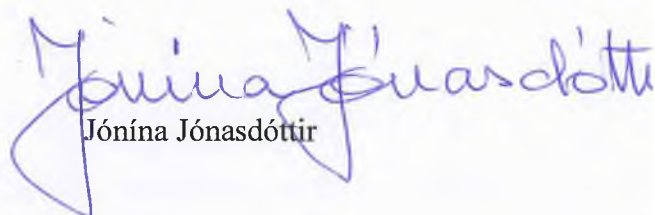
V.

Nái fyrirhugaðar lagabreytingar fram að ganga, væri æskilegt að veitt yrði heimild til að setja reglugerð um afmörkun þeirra upplýsinga sem veita ætti gjaldfrjálst aðgengi að og framkvæmd hins rafræna aðgengis, hvort heldur átt er við einstakar uppfléttingar almennings eða aðgang fyrirtækja að gagnagrunnum eða afritun einstakra skráa vegna úrvinnslu upplýsinga.

Að sama skapi leyfir ríkisskattstjóri sér að undirstrika að haldast verður í hendur gjaldfrjálst aðgengi og auknar fjárveitingar til rekstar sem samsvarar þeirri skerðingu rekstrarkostnaðar sem niðurfelling þjónustugjalda hefur augljóslega í för með sér fyrir áframhaldandi rekstur fyrirtækjaskrár.

Virðingarfyllst

Ingvar J Rögnvaldsson

Jónína Jónasdóttir